

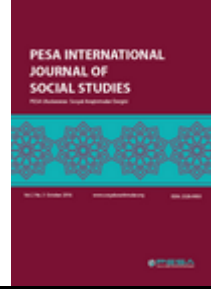
**PESA INTERNATIONAL JOURNAL
OF
SOCIAL STUDIES**

**PESA ULUSLARARASI
SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ**

June 2017, Vol:3, Issue:2
e-ISSN: 2149-8385

Haziran 2017, Cilt:3, Sayı 2
p-ISSN: 2528-9950

journal homepage: www.sosyalarastirmalar.org

Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı Kur'an Kurslarının Yetişkin Bayanların Benlik Saygılarına Etkisi (Bilecik Örneği)
The Effects of Qur'an Courses Attached to the Presidency of Religious Affairs on the Self-Esteem of the Adult Females (Bilecik Example)

İbrahim GÜRSES

Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi Anabilim Dalı, ibrahimgurses@hotmail.com

Emre YILMAZ

Dr., Din Psikolojisi Bilim Uzmanı Uludağ Üniversitesi, eyilmaz2007@hotmail.com

MAKALE BİLGİSİ

ÖZET

Makale Geçmişi:

Geliş 04 Mayıs 2017
Kabul 10 Haziran 2017

Anahtar Kelimeler:

Kur'an Kursları, Benlik, Benlik Saygısı.

© 2017 PESA Tüm hakları saklıdır

Bugün Türkiye'de Kur'an merkezli din eğitiminin verildiği mekanlar olan ve Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak faaliyet göstermekte olup son yıllarda sayıları hızla artan Kur'an Kursları; toplumun dini, ahlaki, kültürel yapısının oluşmasında, bireylerin ve toplumun dindarlık düzeyinin ve ahlaki seviyesinin yükselmesinde önemli katkıları olan, toplumun bid'at ve hurafelerden arındırılmasında, dini ve milli aidiyet duygusunun oluşmasında, özellikle de bayanların sosyalleşmesinde ve benlik saygılarının artmasında çok önemli ve belirleyici bir fonksiyon icra etmektedir. Bu fonksiyonlarıyla bireylerin hayatına olumlu anlamda yön veren bu eğitim kurumları Din Psikolojisi açısından araştırılmaya değer en önemli yaygın din eğitimi kurumlarıdır. Bu araştırma Kur'an Kurslarında öğrenim gören yetişkin bayan öğrencilerin bu kurslarda aldıkları Kur'an ve dini bilgiler eğitiminin öğrencilerin benlik saygılarına etkisini ortaya koymak amacıyla yapılan bir alan araştırmasıdır. Saha araştırması şeklinde yürütülen çalışmada Survey metodu kullanılmış ve araştırmaya katılanların benlik saygısı düzeyini ölçmek için ise Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılarak Kur'an kurslarının öğrencilerin Benlik Saygısı düzeylerine etkisi incelenmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizinde SPSS v20.0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılmış, verilerin çözümlenmesinde ise frekans analizi, aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde gibi betimsel istatistiklerden faydalanılmıştır.

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article History:

Received 04 May 2017
Accepted 10 June 2017

Keywords:

Qur'an Courses, Self, Respect for Self, Self-Esteem.

© 2017 PESA All rights reserved

Today, the Qur'an courses, which have been operating under the Presidency of Religious Affairs, which are the places where religious education based on the Qur'an is given in Turkey and whose numbers have increased rapidly in recent years; In the formation of the religious, ethical and cultural structure of the society, in the purification of the society from the bid'ah and superstition, which are important contributions to the level of religiosity and moral rise of individuals and society, in the formation of religious and national sense of belonging, especially in the socialization of females and in increasing their self-esteem. Function. These educational institutions, which give positive direction to the lives of the individuals with these functions, are the most important widespread religious education institutions to be investigated in terms of Religious Psychology. This research is a field research conducted by adult female students studying in Quran courses to show the effect of Quran and religious education on their self-esteem. The Survey method was used in the field study and the effect of the Qur'an courses on the self-esteem levels of the students was examined by using

the Rosenberg Self-Esteem Scale to measure the self-esteem level of the participants. SPSS v20.0 (Statistical Package for Social Sciences) package program was used for the statistical analysis of the data obtained in the research and descriptive statistics such as frequency analysis, arithmetic mean, standard deviation, percentage were used in the analysis of the data.

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Kur'an Kursları, Kur'an'ı belli bir program çerçevesinde doğru ve usulüne uygun şekilde öğretmek, inanç, ibadet, ahlâk ve Hz. Peygamber'in örnek hayatı konusunda halkın bilgilenmesini sağlamak (Aydın 2005, 33), dinî konulardaki ihtiyaçlara cevap vermek, toplumun yaygın din eğitimi ihtiyacını doğru bilgileri vererek karşılamak, dini sorulara cevap verecek bilgiyi öğrencilere sunarak günlük hayatta bu bilgiyi kullanmalarını sağlamak ve bir eğitim vasıtası olarak insan davranışında olumlu yönde değişiklikler gerçekleştirebilmek amacıyla faaliyetlerini sürdüren düzenli ve resmi yaygın din eğitimi kurumlarıdır (Özler 2007, 14).

Ülkemizde kamu alanında bu görevleri bir bütün olarak üstlenen ve Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak eğitim veren Kur'an Kursları nicelik ve nitelik itibarıyla önemli bir yere sahiptir. Kursların öğrenci kitlesi oldukça heterojen olup, yüksek tahsillisinden okur-yazarına, gencinden yaşlısına, 15–16 yaşlarından 60–70 ve hatta 80 yaşlarına kadar, toplumun her kesiminden ve yaş grubundan, farklı sosyo-kültürel katmanlarından on binlerce insan bu kurslarda aynı anda öğrenim görmektedir.

Kur'an Kurslarında verilen eğitimin, öğrencilerin dini yaşantılarına ve psikolojilerine olumlu yönde katkı sağladığı düşünülmektedir. Kur'an Kursları din eğitim ve öğretimi açısından büyük bir öneme sahip olduğu gibi ferdin sosyalleşmesinde ve hayatının şekillenmesinde önemli etkiye sahip olan, öğrenim gören öğrencilerin pek çok açıdan gelişmesine ve değişmesine önemli katkılar sunan (Aydın 2008, 105), bireylerin dindarlıklarının ve kişiliklerinin şekillendiği kompleks yapılarıdır.

Araştırmanın Amacı

Bilecik İl Müftülüğü bünyesindeki Kur'an Kursları ve bu kurslarda öğrenim gören öğrencilerin örneklem alındığı araştırmanın temel amacı, Kur'an Kurslarında öğrenim gören yetişkin bayanların nasıl bir sosyo-kültürel ve ekonomik alt yapıdan geldiğini, kursiyerlerin kursa başlamadan (Kur'an öğrenimi ve din eğitimi almadan) önceki halleri ile kursu bitirdikten sonraki hallerini inceleyerek Kur'an Kurslarının ve bu kurslarda verilen eğitimin kursiyerlerin benlik saygıları düzeylerinde farklılıklara, değişikliklere sebep olup olmadığını, varsa nasıl bir değişikliğin meydana geldiğini öğrencilerden alınan veriler doğrultusunda tespit etmektir.

Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, enerji ve zamanlarının büyük bir kısmını Kur'an kurslarında eğitimle geçiren yetişkin bayan öğrencilerin kurslarda aldıkları eğitimin, benlik saygıları üzerinde rolünün ne olduğunu tespit etmeye çalışan bir çalışma olması sebebiyle önem arz etmektedir.

Bu araştırma daha önce yapılan çalışmalar göz önüne alındığında, sahasında yapılan ilk ve orijinal bir çalışmadır. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, Türkiye'de Kur'an kurslarıyla ilgili birçok çalışma yapılmış olmakla birlikte yapılan çalışmalar genellikle din eğitimi bağlamında ele alınmış çalışmalar olup daha çok kurslardaki eğitim müfredatı, kursların fiziki yapıları ve kursların imkanları üzerinde duran ve psikolojik perspektiften uzak çalışmalardır.

Ayrıca günümüzde ve özellikle de ülkemizde bu konuda yapılan çalışmalara bakıldığında görülecektir ki yapılan araştırmalar sadece belirli bir kesiti konu alarak inceleyen, boylamsal olmaktan daha ziyade kesitsel olarak gerçekleştirilmekte olan çalışmalardır. Ancak bu çalışma daha önce yapılmış çalışmalardan farklı olarak, Din Psikolojisi alanında daha sağlıklı ve nesnel birtakım sonuçlara ulaşabilmek için boylamsal olarak yapılmış ilk çalışma olması ve bununla birlikte çalışma evreninin tamamına ulaşılması da araştırmamanın önemini bir kat daha artırmaktadır.

Araştırmanın Hipotezleri (Denenceler)

Hipotez, araştırılan konuyla ilgili olarak öne sürülen, doğruluğu veya yanlışlığı henüz test edilmemiş, doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanmamış fakat doğruluğuna önceden güven duyulan geçici hüküm veya önermelere denir (Arslantürk 1999, 44-48).

Kur'an Kurslarında verilen Kur'an ve din eğitiminin kurslarda öğrenim gören yetişkin bayan öğrencilerin Benlik Saygısına etkisinin incelendiği çalışmamızda temel hipotez;

Kur'an Kurslarında verilen eğitim, öğrencilerin dini yaşantılarına ve psikolojilerine olumlu yönde katkı sağlamakta olup bu kurslarda alınan 1 yıllık eğitim sonunda öğrencilerin Benlik Saygısı düzeylerinde belirgin düzeyde artış olması beklenmektedir.

Ayrıca bu araştırmada **yukarıda ifade edilen denencelerin test edilmesinin yanı sıra** şu alt problemlere de cevap aranacaktır:

—Araştırmaya katılan öğrenciler sosyo-demografik değişkenler açısından nasıl bir dağılım göstermektedirler?

—Araştırmaya katılan Kur'an kursu öğrencileri benlik saygısı düzeyleri bakımından nasıl bir dağılım göstermektedirler?

—Kur'an Kursları benlik saygısı düzeylerine nasıl bir etkide bulunmaktadır? Yani Benlik saygısı düzeyi Kur'an kurslarında alınan eğitimle farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın Varsayımları (Önkabulleri)

Araştırmanın temel varsayımları şunlardır:

1. Araştırma konusunun temel kavramlarından olan ve benlik kavramı değişkeni olarak belirlenen "Benlik Saygısı", kişinin kendisini olduğu gibi kabul etmesi ve saygı duymasını ifade eden, bireyin kişiliğinin öznel yanına vurgu yapan ve psiko-metrik bağlamda ölçülebilen yapıya sahip bir kavramdır.

3. Araştırma evren ve örnekleminin özelde Bilecik'te genelde de Türkiye'de bulunan bütün Kur'an Kurslarını temsil ettiği varsayılmıştır.

4. Araştırmanın örneklemini oluşturan ve görüşlerine başvurulmuş bütün Kur'an Kursu öğrencilerinin kendilerine sunulan anket formundaki soruları doğru olarak anlayıp samimiyetle cevaplar vererek doldurdukları kabul edilmektedir.

5. Daha önce birçok araştırma için güvenilirlik ve geçerlik çalışması yapılan ve bu araştırmada hipotezler bölümünde yer alan denencelerin test edilmesinde kullanılan ve katılımcıların benlik saygısı düzeylerini ölçmeyi amaçlayan "Rosenberg Benlik Saygısı" Ölçeği'nin, yetişkinlik döneminde bulunan tüm yetişkin Kur'an Kursu öğrencilerinin benlik saygısı düzeyini ölçmek için, ölçtükleri özellikler bakımından yeterli, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı oldukları kabul edilmektedir.

6. Araştırma kapsamında örneklemin anket ve ölçek maddelerine verdikleri cevaplardan elde edilen veriler analiz edilmek üzere SPSS'e girilirken doğru olarak girilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Söz konusu araştırma insan merkezli bir çalışma olduğundan, sosyal bilimler alanında insan merkeze alınarak yapılan tüm araştırmalarda geçerli olan sınırlılıklar ile anket tekniği ve istatistikler için geçerli olan tüm sınırlılıklar, bu araştırma için de geçerlidir.

Bu doğrultuda araştırmanın sahip olduğu temel sınırlılıkları şöyle sıralamak mümkündür:

1. Ülkemizdeki Kur'an Kurslarında 2014-2015 eğitim-öğretim yılında 1.056.146 bayan öğrenci öğrenim görmektedir. Bunun yaklaşık %78'ini 21 yaş ve üzeri yetişkin bayanlar oluşturmaktadır. Hepsi ile anket çalışması yapmamızın imkânsızlığı nedeniyle araştırmamız, Bilecik İl Müftülüğüne bağlı olarak eğitim-öğretim faaliyetlerinde bulunan, gündüzlü (yatılı olmayan) 32 hafta süreli Kız Kur'an Kurslarında (30 kurs ve 53 sınıf) öğrenim gören, farklı demografik özelliklere sahip ve gönüllü olarak çalışmamıza katılmış yetişkin bayan öğrencilerle sınırlıdır.
2. Çalışma, kurs sürecinin öğrencilerin benlik saygısı düzeylerine etkisinin olup olmadığının, varsa ne derece ve ne yönde olduğunun tespit edilebilmesi açısından, Kur'an Kurslarına daha önceki yıllarda hiç gitmemiş, ilk defa 2014 yılında kayıt yaptıran bayan öğrencileri kapsamakta olup, boylamsal bir çalışma ile 1 yılın sonunda kurstan mezun olan öğrencilerden oluşmaktadır.
3. Araştırmamızla ilgili bir başka sınırlılık çalışmanın belirli bir zaman aralığında yapılmış olmasından kaynaklanan sınırlılıktır. Araştırmamızın anket çalışması Bilecik il merkezinde bulunan Kur'an Kurslarında öğrenim gören yetişkin bayan öğrencilere, öğrenim gördükleri 2014-2015 eğitim-öğretim yılında; birincisi 2014 yılı Ekim ayında, ikincisi 2015 yılı Mayıs ayında olmak üzere 2 defa uygulanmıştır. Bu bağlamda, araştırmamız sadece çalışmayı yaptığımız bu 8 aylık zaman aralığında geçerli olması bakımından sınırlılık arz etmektedir.
4. Araştırma, metodolojik bağlamda kullanılan yöntem ve tekniklerle, dolayısıyla bu tekniklerden elde edilen verilerle sınırlıdır. Yani araştırma bulguları, kullanılan anket ve ölçek formları ile örneklemin anket ve ölçek maddelerine verdikleri cevaplardan elde edilen verilerle sınırlıdır.

Araştırmanın Modeli

Bilecik İl Müftülüğü'ne bağlı Kur'an Kurslarında, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında öğrenim görmekte olan farklı demografik özelliklere sahip yetişkin bayan öğrencilerin benlik saygısı düzeylerindeki değişimi konu edinen bu araştırmamızda, şu anda ya da geçmişte var olan bir durumu, olguyu mevcut şekliyle tasvir ederek tespit etmeye çalışan nicel araştırma yöntemlerinden Survey (tarama) Modeli (Karasar 2005, s.77) kullanılmıştır.

Kur'an Kurslarının Niceliksel Yapısı

Araştırmamızın yapıldığı 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı İtibariyle Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak hizmet sunan Kur'an Kursları ve öğrenci sayıları ile ilgili Türkiye geneli İstatistikî bilgiler dağılımı şu şekildedir:

Diyanet İşleri Başkanlığı (D.İ.B.), Strateji Geliştirme Başkanlığı'nın Kur'an Kursları ile ilgili Başkanlığın resmi internet sayfasında yayımlanmış olduğu 2014-2015 eğitim-öğretim yılı sonu İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflamasında, Kur'an kursu, kursiyer ve bitiren kursiyer sayısı verilerine göre Türkiye genelinde bulunan mevcut toplam kurs sayısı 15.611, kurslara devam eden öğrenci sayısı 1.202.903, kursu başarı ile bitiren öğrenci sayısı 1.148.521, bu sayının 92.375'i erkek öğrenci, 1.056.146'sı bayan öğrencilerden meydana gelmektedir.

Araştırma alanımız olan Bilecik İl genelinde ise (ilçeler ve köyler dâhil), 2014-2015 eğitim-öğretim yılında kadrosu bulunan toplam kurs sayısı 47, kadrolu Kur'an Kursu öğretici sayısı ise 51'dir. Bu kurslara devam eden öğrenci sayısı 4.679, yılsonu itibariyle Kursu başarı ile

bitiren ve katılım belgesi almaya hak kazanan öğrenci sayısı (kursiyer sayısı) 4.558 olup bu sayının 99'u erkek öğrenci, 4459'u bayan öğrencilerden meydana gelmektedir.

Araştırma evrenini oluşturan Bilecik İl Müftülüğü' ne bağlı faaliyet göstermekte olan Kur'an Kurslarına (30 Kur'an Kursu/53 derslik) ise 2014-2015 eğitim-öğretim yılında toplam 1020 öğrenci kayıt yaptırmıştır. 1020 öğrenciden yetişkinlik dönemi dışında olan ve kursta bulunmayan öğrencilere anket uygulanmamıştır.

Not: Öğrenci sayılarıyla ilgili bilgiler 2014-2015 eğitim öğretim yılına ait olup, Bilecik İl Müftülüğü arşivinden alınmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmamızın “genel evrenini” (ideal evreni) Türkiye’de özelde ise 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Bilecik İl Müftülüğüne bağlı olarak eğitim faaliyetlerini yürüten 30 Kız Kur'an Kursu (53 sınıf) ve bu kurslarda öğrenim gören 800 yetişkin bayan öğrenci oluşturmaktadır.

Bu çalışmada daha sağlıklı ve nesnel birtakım sonuçlara ulaşabilmek için, bütün evrenin araştırmaya dâhil edilmesinin en ideal ve en sağlıklı olan yaklaşım olacağı düşüncesiyle hiçbir ayırım yapmadan Bilecik’te bulunan ve 2014–2015 eğitim-öğretim yılında Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı olarak eğitim faaliyetleri yönünden hizmet sunmakta olan bütün Kız Kur'an Kursları ve bu kurslarda öğrenime devam edip yetişkinlik döneminde bulunan ve kendilerine anket uygulanan 800 bayan öğrenci, araştırmanın evrenini ve aynı zamanda da örneklemi oluşturmaktadır.

Not: D.İ.B. istatistiklerinden ve Bilecik İl Müftülüğünden alınan resmi kayıtlara göre araştırmanın yapıldığı 2014–2015 eğitim-öğretim yılında Bilecik İl merkezinde bulunan kurslarda toplam 1020 kayıtlı öğrenci bulunup, bunların 820’si araştırma örneklemimiz olan 17 yaş ve üstü kategoride ve kursa ilk defa kayıt yaptıranlardan oluşmakta olup, ilk anket uygulamasında 800 öğrenciye ulaşılmıştır.

Araştırma için örneklem olarak Bilecik ilinin ve Bilecik Kur'an Kurslarının seçilmesinde, o ilde ikamet ediyor ve İl Müftülüğü’nde çalışıyor olmamız sebebiyle katılımcılara daha kolay ulaşabilme düşüncesidir. Bu durum araştırmanın organizasyonunu kolaylaştırma, kurslara ve öğrencilere direk ulaşma ve anket uygulamasını bizzat yapma imkânı bulmamızı sağlamıştır. Aynı zamanda kurslara bizzat giderek gözlem ve görüşme olanağı elde edilmiştir. Tüm bunların verilerin güvenilirliğini artıracakları düşünülmüştür.

Araştırmada Kullanılan Veri Toplama ve Ölçme Araçları

Kur'an Kursları’nda verilen eğitimin bu kurslarda öğrenim gören öğrencilerin benlik saygısı düzeylerine etkisini incelemek amacıyla Bilecik il merkezindeki Kur'an Kurslarında 2014-2015 eğitim-öğretim yılında yapılmış olan bu çalışma, araştırma yapılan insanlara soru sormayı, görüşlerini alarak bilgi toplamayı gerektiren, alan araştırması niteliğinde betimsel ve boylamsal özellikte bir çalışmadır.

Bu doğrultuda verilerin toplanması noktasında, örneklem grubunun sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgiler edinmek amacıyla Kişisel Bilgi Formu ve Benlik Saygısı düzeylerini belirlemek amacıyla Füsun Çuhadaroğlu tarafından Türkçe’ye çevrilmiş ve 10 sorudan oluşan Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği’nden oluşan anket uygulanmıştır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Araştırmada benlik saygısı ölçümü için kullanılan ve orijinal formu İngilizce “**Rosenberg Self Esteem Scale**” ismini taşıyan ölçek, 1963 yılında Morris Rosenberg tarafından geliştirilmiştir. A.B.D.’de güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları yapıldıktan sonra pek çok çalışmada ölçüm

aracı olarak kullanılan ölçek, “**Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği**” adı altında Füsun Çuhadaroğlu tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. (Öner 1997, 458-459)

Bugün psikiyatrik ve psikolojik çalışmalarda benlik saygısının ölçümü için kullanılan güvenilir dört ana ölçekten birisi olarak ifade edilen Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği çoktan seçmeli 63 sorudan yapılmış on iki alt ölçekten oluşmaktadır (Çuhadaroğlu 1985, 107-108). Bu alt ölçekler sırasıyla şunlardır; Benlik Saygısı, Kendilik Kavramının Sürekliliği, İnsanlara güvenme, Eleştiriye duyarlılık, Depresif duygulanım, Hayalperestlik, Psikosomatik belirtiler, Kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, Tartışmalara katılabilme derecesi, Ana-Baba ilgisi, Babayla ilişki ve psişik izolasyon (Çuhadaroğlu 1986, s.67).

Bu çalışmada söz konusu ölçeğin kısa formu olan ve beş olumlu beş olumsuz ifadenin yer aldığı toplam on sorudan oluşan “Benlik Saygısı” alt ölçeği kullanılmıştır.

Güvenirlilik ve Geçerlik Ölçütleri

Bilimsel bir çalışmanın ilk koşulu güvenilirliktir. Aynı semboller yardımıyla, aynı süreçler izlenerek, aynı ölçütler kullanıldığında ortaya aynı sonuçlar çıkıyorsa araştırma güvenilir olarak kabul edilebilir (Gökçe 1992, 144).

Güvenirlilik, bireylerin test maddelerine verdikleri cevaplar arasındaki tutarlılık olarak da tanımlanabilir (Büyüköztürk 2005, 169). Dolayısıyla güvenirlilik analizi, ölçme aracının yeniden yapılan ölçümlerinde aynı sonucu verme derecesini ifade etmektedir (Sencer 1989, 512). Eğer araştırma farklı araştırmacılar tarafından, aynı yöntem kullanılarak tekrar yapıldığında aynı sonuçlar elde edilebilmekte ise araştırma güvenilirdir denilebilir (Çöllü 2008, 282).

Geçerlik ise, ölçülmek istenenin ölçülüp ölçülmediğiyle, ölçme aracının bireyin ölçmek istenen özelliğini ne derece doğru ölçtüğüyle ilgili bir kavramdır (Büyüköztürk 2005, 167). Geçerlik, çalışmada kullanılan sorularla ölçülen göstergelerin, ölçülmek istenen fenomeni ölçmekte ne kadar kullanışlı olduğunu ifade eder (Gökçe 1992, 73). Bir ölçme aracının geçerli olabilmesi için ölçtüğü konuyla ilişkili olması ve ölçme işlemini hatasız gerçekleştirmesi şarttır (Büyüköztürk 2005, 167).

Bu doğrultuda gerek pilot çalışmada gerekse esas çalışmada elde edilen veriler, güvenirlilik ve geçerlik analizine tabi tutulmuş ve bunun neticesinde anketimizin güvenirliliği ve geçerliği olduğu tespit edilmiş bulunmaktadır.

Buna göre elde edilen bulgular (p) 0.05 (%5) anlamlılık düzeyinde (en çok yanılma-hata payı) tespit edilmiş ve yapılan değerlendirmeler sonucunda, söz konusu ölçeğin iç tutarlılığı (.95) olarak rapor edilmiş yani araştırmaya katılanların %95’inin seçimlerinde tutarlılık gösterdikleri görülmüştür.

Benlik Saygısı Ölçeği Puanlama Sistemi

Araştırmamızda bilgi toplama envanteri olarak kullandığımız Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği’nin Benlik Saygısı alt kategorisi puanlaması şu şekildedir:

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Guttman ölçüm şekline göre düzenlenmiş olumlu-olumsuz yüklü 6 madde halinde ardışık olarak sıralanmıştır. Bu 6 maddede toplam 10 soru bulunmaktadır.

Soruların her biri “çok doğru, doğru, yanlış ve çok yanlış” şeklinde dört şekilde cevaplanabilmektedir. Bu durumda Benlik Saygısı alt ölçeğinin I. maddesinde toplam üç soru (40, 41. ve 42. sorular) mevcut olup bu sorulardan sadece ikisine doğru cevap vermek bu maddeden 1 puan almak için yeterli olmaktadır.

II. maddede toplam iki soru (43. ve 44. sorular) yer almakta olup bu sorulardan sadece birisinden alınan doğru cevap bu maddeden 1 puan almak için yeterli olmaktadır.

III., IV. ve V. maddelerde sadece birer soru bulunmakta olup (45, 46. ve 47.sorular) bu sorulara verilen her bir doğru cevap için 1 puan alınmaktadır.

VI. madde ise toplam iki sorudan (48. ve 49.sorular) oluşmakta olup bu sorulardan sadece birisinden alınan doğru cevap bu maddeden 1 puan almak için yeterli olmaktadır.

Böylece Benlik Saygısı alt kategorisinden 0 ile 6 arasında puan almak mümkün olmaktadır.

Sonuç itibarıyla benlik saygısı alt ölçeğinden alınan puanlar 0–6 arasında olup; 0–1 puan alanların yüksek, 2–4 puan alanların orta, 5–6 puan alanların ise düşük benlik saygısına sahip oldukları kabul edilmektedir (Öner 1997, 458-460).

Veri Toplama Süreci (Anketin Uygulama Aşaması)

Araştırmanın seyrini, nereden başlanacağını, ne kadar sürede, nerede ve nelerin yapılacağını belirledikten sonra ilk olarak anket çalışmasının uygulanacağı Kur'an Kurslarının bağlı olduğu kurumlarla (Bilecik İl Müftülüğü, Bilecik Valiliği) görüşmeler yapılmış, gerekli resmi izinler alındıktan sonra, anket yapılması planlanan kurslara gidilerek söz konusu izin belgesi takdim edilmek suretiyle kurs öğrencileri ile bizzat ön görüşme yapılmıştır.

Araştırmanın amacına ve problemine uygun veri toplama aracı olarak hazırlanan, hepsi çoktan seçmeli ve kapalı uçlu sorulardan oluşan anket sorularının anlaşılabilirliğini kontrol etmek ve bu çalışmaya konu olan ölçeklerin araştırmaya özgü geçerlik ve güvenilirliklerini tespit etmek amacıyla, anket formunun bütün katılımcılara uygulamasına geçilmeden önce, alt evren olarak rastgele seçilen 8 Kur'an kursu ve bu kurslarda öğrenim gören 100 Kur'an Kursu öğrencisi üzerinde 2014 yılı Mayıs ayında anketin pilot uygulaması (ön uygulama) yapılmıştır.

Bilecik İl Müftülüğü Din ve Eğitim Hizmetleri Şefliğinden Bilecik ilinde kurslarda öğrenim gören öğrenci sayıları talep edilerek toplam öğrenci sayısı tespit edilmiş, böylelikle 2014 yılı Ekim ayında Bilecik İl Müftülüğü' ne bağlı 30 ayrı Kur'an kursunda öğrenim gören yetişkin bayanlardan 800 öğrenciye anket uygulanmak suretiyle bu çalışmanın esas ve birinci uygulaması, 2015 yılı Mayıs ayında ise 30 ayrı kursta ve 760 öğrenciye anket çalışmasının ikinci uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Bu uygulamalardan sonra tek tek incelenen anket formları bazılarının tamamının boş olması, bazılarının ise eksik doldurulması ya da fazla şık doldurulmasından dolayı uygunsuz ve hatalı işaretlendiği gerekçesiyle birinci uygulamada 800 adet anket formundan 50 adedi, ikinci uygulamada ise 760 adet anket formundan 40 adedi iptal edilmiş ve değerlendirme dışında tutulmuştur. Bu sebeple bu anketler arasından Ekim ayında 750 adet anket formu Mayıs ayında ise 720 adet anket formu değerlendirmeye alınmıştır. Bu amaç doğrultusunda anketlerin uygulama aşamasından sonra değerlendirmeye alınan anketlerden elde edilen veriler, Sosyal bilimlerde psiko-metrik bağlamda yapılan istatistiksel analizlerde sıkça kullanılan "**Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı** (Statistical Package for the Social Sciences-SPSS For Windows 20.0)" yoluyla bizzat araştırmacı tarafından bilgisayara aktarılmış, tablolar oluşturulmuş ve elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Veri Analizinde Kullanılan İstatistiksel İşlemler ve Teknikler

Kur'an Kurslarında ve kurslarda verilen eğitimin bu kurslarda öğrenim gören yetişkin bayanların benlik saygılarına etkisinin araştırıldığı bu çalışmanın veri analizinde birçok istatistiki teknikten faydalanılmıştır. Araştırmada ampirik metot seçilmiş olup veri analizinde kullanılan istatistiksel işlemler, ölçeğin tipi ve araştırma hipotezleri dikkate alınarak seçilmiş ve hipotezler bölümünde verilmiş olan hipotezlerin sınanması amaçlanmıştır.

Bu doğrultuda anket uygulaması neticesinde elde edilen verilerin çözümlenmesinde frekans analizi, aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde gibi betimsel istatistiklerden faydalanılmıştır. Bütün bu işlemlerden sonra bilgilerin analiz sürecine geçilerek elde edilen veriler (sonuçlar) konuyla ilgili çeşitli bilimsel disiplinler (literatür) ve bilgi edinme teknikleriyle de desteklenerek yorumlanmıştır.

ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan katılımcılardan ölçekler yoluyla toplanan bulgulara yer verilmiş olup Kur'an Kursu öğrencilerinin Benlik Saygısı düzeyleri nedir? Kurslarda alınan 1 yıllık eğitimin öğrencilerin benlik saygısı düzeylerine etkisi var mıdır? Herhangi bir etki varsa bu etkinin yönü ve şiddeti nedir? sorularına cevap aranacaktır.

Bu doğrultuda, araştırma bulguları sırasıyla şu ana başlıklar altında tablolar halinde sunulmuştur:

- Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular
- Katılımcıların Benlik Saygısı Ölçeğine Verdikleri Cevaplara İlişkin Bulgular ve Analizler

1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde ilk ve ikinci ölçümde araştırmaya katılan öğrencilerin “yaş, medeni durum, öğrenim durumu, gelir durumu, meslek durumu ve hayatlarını en uzun süre geçirdikleri yere” göre dağılımları incelenmiş ve dağılım profilleri, frekans ve yüzdeleri tablolar halinde sunulmuştur.

Araştırmaya ilk ölçümde toplam 750 öğrenci katılmış, ikinci ölçümde ise katılımcı sayısı ilk ölçüme göre 30 kişi daha az olup 720 öğrenci katılmıştır.

Tablo 1: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

<i>Ankete Katılan Öğrencilerin Yaş Durumuna Göre Dağılımı</i>				
	İlk Ölçüm		İkinci Ölçüm	
Yaş	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
17-20 yaş arası	31	4,1	31	4,3
21-44 yaş arası	477	63,6	460	63,9
45-64 yaş arası	160	21,3	153	21,3
65 yaş ve üzeri	82	10,9	76	10,6
<i>Ankete Katılan Öğrencilerin Medeni Duruma Göre Dağılımı</i>				
	İlk Ölçüm		İkinci Ölçüm	
Medeni Durum	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
Evli	599	79,9	585	81,3
Bekâr (Hiç evlenmemiş)	59	7,9	47	6,5
Dul / Eşi vefat etmiş	73	9,7	72	10,0
Boşanmış / Ayrı	19	2,5	16	2,2

Ankete Katılan Öğrencilerin En Uzun Süre Yaşadıkları Yerleşim Yerine Göre Dağılımı				
	İlk Ölçüm		İkinci Ölçüm	
Hayatınızı en uzun süre geçirdiğiniz yer?	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
Köy	170	22,7	157	21,8
Kasaba	114	15,2	120	16,7
Şehir	402	53,6	380	52,8
Büyükşehir	64	8,5	63	8,8
Ankete Katılan Öğrencilerin Gelir Durumuna Göre Dağılımı				
	İlk Ölçüm		İkinci Ölçüm	
Gelir Durumu	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
İyi	248	33,1	232	32,2
Orta	438	58,4	432	60,0
Düşük	64	8,5	56	7,8
Ankete Katılan Öğrencilerin Meslek Durumuna Göre Dağılımı				
	İlk Ölçüm		İkinci Ölçüm	
Meslek	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
Ev Hanımı	656	87,5	656	91,1
Öğrenci	54	7,2	36	5,0
İşçi	15	2,0	18	2,5
Emekli	15	2,0	5	0,7
Diğer	10	1,3	5	0,7
Ankete Katılan Öğrencilerin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı				
	İlk Ölçüm		İkinci Ölçüm	
Eğitim Durumu	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
Üniversite Mezunu	20	2,7	21	2,9
Yüksekokul Mezunu	42	5,6	43	6,0
İmam-Hatip Lisesi Mezunu	8	1,1	7	1,0
Lise Mezunu	111	14,8	103	14,3
Ortaokul Mezunu	89	11,9	85	11,8
İlkokul Mezunu	405	54,0	393	54,6
Hiç Okula Gitmemiş	75	10,0	68	9,4
Toplam	750	100,0	720	100,0

2. Katılımcıların Benlik Saygısı Ölçeğine Verdikleri Cevaplara İlişkin Bulgular ve Analizler

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin kurslarda aldıkları eğitim sonunda Benlik Saygıları düzeylerinde bir değişim ve artışın olup olmadığını tespit etmek amacıyla kendilerine yöneltilen Benlik Saygısı Ölçeği sorularına her iki ölçümde verdikleri yanıtlar tablolar halinde sunulmuştur.

Benlik Saygısı Ölçeği Faktör (madde) 1

Tablo 2: “Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.” maddesinin frekans analizi

Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.						
		Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok Yanlış	Toplam
1. ölçüm	n	403	332	7	8	750
	%	53,7%	44,3%	0,9%	1,1%	100,0%
2. ölçüm	n	552	168	0	0	720
	%	76,7%	23,3%	0,0%	0,0%	100,0%

Tablo: 2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan katılımcıların “kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum” sorusuna ilk ölçümde %53,7’si (403 kişi) çok doğru, %44,3’ü (332 kişi) doğru, %0,9’u 7 (kişi) yanlış, %1,1’i 8 (kişi) ise çok yanlış seçeneğini işaretlemişlerdir. İkinci ölçümde ise %76,7’si (552 kişi) çok doğru, %23,3’ü (168 kişi) ise doğru seçeneğini işaretlemişlerdir. Yanlış ve çok yanlış seçeneğini işaretleyen olmamıştır.

Tablo 3: “Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.” maddesinin frekans analizi

Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.						
		Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok Yanlış	Toplam
1. ölçüm	n	273	439	24	14	750
	%	36,4%	58,5%	3,2%	1,9%	100,0%
2. ölçüm	n	282	430	8	0	720
	%	39,2%	59,7%	1,1%	0,0%	100,0%

Tablo: 3’te görüldüğü üzere “Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.” ifadesine araştırmaya katılan katılımcıların ilk ölçümde %36,4’ü (273 kişi) çok doğru, %58,5’i (439 kişi) gibi büyük bir çoğunluğu doğru şıkkını işaretlerken, %3,2’si yanlış, %1,9’u ise çok yanlış şıkkını işaretlemişlerdir. İkinci ölçüme baktığımızda ise katılımcıların %39,2’si (282 kişi) çok doğru, %59,7 (430 kişi) gibi büyük çoğunluk doğru seçeneğini işaretlerken, %1,1’i (8 kişi) yanlış seçeneğini işaretlemişlerdir. Çok yanlış seçeneğini işaretleyen hiç kimse olmamıştır.

Tablo 4: “Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim” maddesinin frekans analizi

Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim

		Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok Yanlış	Toplam
1. ölçüm	n	44	168	384	154	750
	%	5,9%	22,4%	51,2%	20,5%	100,0%
2. ölçüm	n	7	15	437	261	720
	%	1,0%	2,1%	60,7%	36,3%	100,0%

Tablo: 4'te yer alan Benlik Saygısı Envanterindeki “genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim” maddesine araştırmaya katılan katılımcıların verdikleri cevaplara baktığımızda, ilk ölçümde katılımcıların %5,9'u (44 kişi) çok doğru, %22,4'ü (168 kişi) doğru, %51,2'si (384 kişi) yanlış, %20,5'i (154 kişi) çok yanlış seçeneğini işaretlemişlerdir. İkinci ölçümde ise katılımcıların %1'i (7 kişi) çok doğru, %2,1'i (15 kişi) doğru seçeneklerini işaretlerken, %60,7 (437 kişi) gibi büyük bir çoğunluğu yanlış, hemen arkasından takip eden %36,3 (261 kişi) gibi bir kısmı ise çok yanlış seçeneğini işaretlemişlerdir.

Benlik Saygısı Ölçeği Faktör (madde) 2

Tablo 5: “Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim” maddesinin frekans analizi

Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.						
		Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok Yanlış	Toplam
1. ölçüm	n	319	381	37	13	750
	%	42,5%	50,8%	4,9%	1,7%	100,0%
2. ölçüm	n	426	288	3	3	720
	%	59,2%	40,0%	0,4%	0,4%	100,0%

Tablo: 5'te yer alan Benlik Saygısı Envanterindeki “Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim” maddesine araştırmaya katılan Kur'an Kursu öğrencilerinin verdikleri yanıtlara bakıldığında, ilk ölçümde, katılımcıların %42,5'inin (319 kişi) çok doğru, %50,8 (381 kişi) gibi büyük çoğunluğun doğru seçeneklerini işaretledikleri, %4,9'unun (37 kişi) yanlış, %1,7'sinin (13 kişi) ise çok yanlış seçeneklerini işaretledikleri görülmektedir. İkinci ölçümde ise katılımcıların %59,2'sini oluşturan 426 kişinin çok doğru, yine ardından kendisini takip eden %40'lık bir çoğunluğu ifade eden 288 kişinin doğru seçeneklerini işaretledikleri, çok az bir oranı temsil eden %0,8'lik bir kısmı meydana getiren 6 kişinin ise yanlış ve çok yanlış seçeneklerini işaretlemiş oldukları görülmektedir.

Tablo 6: “Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.” maddesinin frekans analizi

Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.						
		Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok Yanlış	Toplam
1. ölçüm	n	67	246	329	108	750
	%	8,9%	32,8%	43,9%	14,4%	100,0%
2. ölçüm	n	7	48	422	243	720
	%	1,0%	6,7%	58,6%	33,8%	100,0%

Tablo: 11’de yer alan Benlik Saygısı Envanterindeki “kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.” maddesine araştırmaya katılan Kur’an Kursu öğrencilerinin verdikleri yanıtlar incelendiğinde, ilk ölçümde katılımcıların %8,9’u (67 kişi) çok doğru, %32,8’i (246 kişi) doğru seçeneklerini cevaplarırken, %43,9’luk bir oranla 329 kişi yanlış, %14,4’lük bir oranla da 108 kişi çok yanlış cevabını işaretlemişlerdir. İkinci ölçümde ise katılımcıların %1’i (7 kişi) çok doğru, %6,7’si (48 kişi) doğru seçeneklerini, en büyük çoğunluğu oluşturan %58,6’lık (422 kişi) bir kısım yanlış, %33,8’lik (243 kişi) bir kısım ise çok yanlış şıklarını işaretlemişlerdir.

Benlik Saygısı Ölçeği Faktör (madde) 3

Tablo 7: “Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.” maddesinin frekans analizi

Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.						
		Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok Yanlış	Toplam
1. ölçüm	n	207	505	31	7	750
	%	27,6%	67,3%	4,1%	0,9%	100,0%
2. ölçüm	n	268	441	8	3	720
	%	37,2%	61,3%	1,1%	0,4%	100,0%

Tablo: 7’de yer alan Benlik Saygısı Envanterindeki “Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.” maddesine araştırmaya katılan Kur’an Kursu öğrencilerinin verdikleri yanıtlar incelendiğinde, ilk ölçümde katılımcıların %27,6’sı (207 kişi) çok doğru, %67,3 (505 kişi) gibi çok büyük bir çoğunluğu doğru seçeneklerini işaretlemişlerdir. Geriye kalan katılımcıların %4,1’i yanlış, %0,9’u ise çok yanlış seçeneklerini işaretlemişlerdir. İkinci ölçümde ise katılımcıların %37,2’sinin (268 kişi) çok doğru, %61,3 (441 kişi) gibi yarıdan fazlasını oluşturan çoğunluğun doğru seçeneklerini cevapladıkları, toplamda %1,5 i meydana getiren 11 kişinin ise yanlış ve çok yanlış seçeneklerini işaretlemiş oldukları görülmektedir.

Benlik Saygısı Ölçeği Faktör (madde) 4

Tablo 8: “Genel olarak kendimden memnunum.” maddesinin frekans analizi

Genel olarak kendimden memnunum.						
		Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok Yanlış	Toplam
1. ölçüm	n	239	469	33	9	750
	%	31,9%	62,5%	4,4%	1,2%	100,0%
2. ölçüm	n	261	448	8	3	720
	%	36,3%	62,2%	1,1%	0,4%	100,0%

Tablo 8’de yer alan Benlik Saygısı Envanterindeki “genel olarak kendimden memnunum.” maddesine ilk ölçümde araştırmaya katılan katılımcılardan %31,9’u (239 kişi) çok doğru, %62,5’i (469 kişi) doğru seçeneklerini işaretlerken, toplamda %5,6’lık bir kısmı oluşturan 42 kişi ise yanlış ve çok yanlış seçeneklerini işaretlemişlerdir. İkinci ölçümde de oranların yerlerinde bir değişiklik olmamış, katılımcıların %36,3’ü (261 kişi) çok doğru, %62,2 (448 kişi)

gibi bir çoğunluk doğru seçeneklerini işaretlerken, toplamda %1,5'lik (11 kişi) bir kesim ise yanlış ve çok yanlış seçeneklerini işaretlemişlerdir.

Benlik Saygısı Ölçeği Faktör (madde) 5

Tablo 9: “Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi ve insanların bana daha fazla saygı duymalarını isterdim.” maddesinin frekans analizi

		Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi ve insanların bana daha fazla saygı duymalarını isterdim.				
		Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok Yanlış	Toplam
1. ölçüm	n	288	380	76	6	750
	%	38,4%	50,7%	10,1%	0,8%	100,0%
2. ölçüm	n	257	361	95	7	720
	%	35,7%	50,1%	13,2%	1,0%	100,0%

Tablo 9’da yer alan Benlik Saygısı Envanterindeki “Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi ve insanların bana daha fazla saygı duymalarını isterdim.” maddesine araştırmaya katılan Kur’an Kursu öğrencilerinin verdikleri yanıtlar incelendiğinde, ilk ölçümde katılımcıların toplamda %89,1’ini meydana getiren 668 kişi çok doğru ve doğru seçeneklerini işaretlerken, toplamda %10,9’unu meydana getiren 82 kişi ise yanlış ve çok yanlış seçeneklerini işaretlemiş oldukları görülmektedir. İkinci ölçümde de oranlar ile ilgili sıralama değişmemiş olup katılımcıların %35,7’si (257 kişi) çok doğru, %50,1’i (361 kişi) doğru seçeneklerini işaretlerken, toplamda %14,2 si (102 kişi) ise yanlış ve çok yanlış seçeneklerini işaretlemişlerdir.

Benlik Saygısı Ölçeği Faktör (madde) 6

Tablo 10: “Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.” maddesinin frekans analizi

		Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.				
		Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok Yanlış	Toplam
1. ölçüm	n	26	162	406	156	750
	%	3,5%	21,6%	54,1%	20,8%	100,0%
2. ölçüm	n	0	46	512	162	720
	%	0,0%	6,4%	71,1%	22,5%	100,0%

Tablo 10’da yer alan Benlik Saygısı Envanterindeki “Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.” maddesine araştırmaya katılan Kur’an Kursu öğrencilerinin verdikleri yanıtlar incelendiğinde, ilk ölçümde katılımcıların %25,1’inin (188 kişi) çok doğru ve doğru seçeneklerini işaretledikleri, katılımcıların yarıdan fazlasını oluşturan %54,1’lik (406 kişi) kısmının yanlış, %20,8’lik (156 kişi) kısmının ise çok yanlış seçeneklerini işaretlemiş oldukları görülmektedir. İkinci ölçümde ise öğrencilerin %6,4’ü (46 kişi) doğru seçeneğini işaretlemiş, %71,1’i (512 kişi) gibi büyük bir çoğunluk yanlış ve %22,5’i (162 kişi) ise çok yanlış seçeneklerini cevaplandırmışlardır.

Tablo 11: “Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.”

Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.						
		Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok Yanlış	Toplam
1. ölçüm	n	41	233	339	137	750
	%	5,5%	31,1%	45,2%	18,3%	100,0%
2. ölçüm	n	1	42	510	167	720
	%	0,1%	5,8%	70,8%	23,2%	100,0%

Tablo 11’de yer alan Benlik Saygısı Envanterindeki “Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.” maddesine araştırmaya katılan Kur’an Kursu öğrencilerinin verdikleri yanıtlar incelendiğinde, ilk ölçümde katılımcıların toplamda %36,6’sını ifade eden 274 kişi çok doğru ve doğru seçeneklerini işaretlerken, %45,2 gibi büyük bir çoğunluğu oluşturan 339 kişi yanlış, %18,3’ünü temsil eden 137 kişi ise çok yanlış seçeneklerini işaretlemişlerdir. İkinci ölçümde ise katılımcıların toplamda %5,9’unun (43 kişi) çok doğru ve doğru seçeneklerini işaretledikleri, yarıdan çok daha fazlasını meydana getiren %70,8’inin (510 kişi) yanlış, %23,2’sinin (167 kişi) ise çok yanlış seçeneklerini işaretledikleri görülmektedir.

Katılımcıların Benlik Saygısı Ölçeğinde yer alan ve kendilerine anket uygulaması esnasında yönelttiğimiz sorulara verdikleri yanıtlar yukarıdaki tablolarda karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir. Katılımcıların her iki ölçümde verdikleri yanıtlardan Benlik saygılarında bir değişimin yaşanıp yaşanmadığına ve değişimin seviyesine yönelik tablo ise aşağıda sunulmuştur.

Tablo 12: Benlik Saygısı Ölçeği grupları

		Benlik Saygısı			Toplam
		Yüksek	Orta	Düşük	
İlk ölçüm	n	322	415	13	750
	%	42,9%	55,3%	1,7%	100,0%
İkinci ölçüm	n	621	99	0	720
	%	86,3%	13,8%	0,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda Benlik Saygısı Ölçeğinin gruplanmış frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Bu verilere göre, ilk ölçümde araştırmaya katılan kadınların %42,9’unun Benlik Saygısı yüksek, %55,3’ünün orta, %1,7’sinin ise düşük seviyede iken ikinci ölçümde ise %86,3’ünün Benlik Saygısı yüksek, %13,8’inin ise orta seviyededir. Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların Benlik Saygısı ikinci ölçümde ilk ölçüme göre büyük oranda artış göstermiştir.

Araştırmadan elde edilen verilerden hareketle, Kur’an Kursu öğrencilerinin kursa başlamadan önceki durumları ile kursta eğitim aldıktan sonraki durum arasında değişim/farklılık meydana geldiği; öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin ikinci ölçümde ilk ölçüme göre önemli ve belirgin düzeyde artış gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırmamızda elde edilen bu verilere göre, Kur’an Kurslarında öğrenim gören yetişkin bayanların Kur’an Kurslarında aldıkları bir yıllık (32 haftalık) eğitim, kadınların benlik saygılarına etki etmektedir.

SONUÇ

Din ve Kur'an eğitimi, toplumumuzda hemen her dönemde gündemde yer alan konulardan birisi olmuştur. Bugün Türkiye'de resmi olarak yaygın ve yetişkin din eğitimi faaliyetlerinin en aktif ve etkili ayağını Kur'an Kursları oluşturmaktadır.

Kur'an Kursları Kur'an-ı Kerim okumanın öğretildiği ve temel dini bilgilerin verildiği müesseseler olmasının yanında öğrencilerin kendisiyle ve toplumla barışık ve özgüven sahibi olmalarını sağlayan, ferdin sosyalleşmesinde ve hayatının şekillenmesinde önemli etkiye sahip olan, bünyesinde birtakım etkileşimlerin yaşandığı, bireylerin dindarlıklarının ve kişiliklerinin şekillendiği yaygın din eğitimi kurumlarıdır.

Bu araştırma Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Kur'an Kurslarında verilen din eğitiminin bireylerin benlik saygısı düzeylerine etkisini boylamsal bir çerçevede ortaya koyan kapsamlı bir akademik çalışma olması sebebiyle sahasında yapılan ilk ve orijinal bir alan çalışması olup bir eğitim kurumu olan Kur'an Kurslarının öğrenci profilini yansıtması, kurslarda gerçekleştirilen din öğretiminin yetişkin bireyler üzerindeki etkilerinin incelenmesi bakımından önem arz etmektedir.

Araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçları şöyle özetlemek mümkündür:

Kur'an Kurslarında bir eğitim-öğretim yılı boyunca öğrenim gören Kur'an Kursu öğrencilerinin kendilerine kurs başında ve sonunda olmak üzere iki defa yönelttiğimiz anket sorularına her iki ölçümde de verdikleri yanıtlara bakıldığında öğrencilerin Benlik Saygıları düzeylerinde önemli ve belirgin düzeyde kayda değer artış gerçekleşmiş olduğunu ve **“öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin eğitim sonunda farklılaşacağı ve söz konusu farklılığın benlik saygısının artışı yönünde olacağı öngörülmektedir”** şeklindeki hipotezimizin doğrulandığını söyleyebiliriz.

Bu sonuç, kurslarda verilen eğitimin, derslerde okutulan “Dinim İslâm Temel Bilgiler” isimli ders kitabının, kurslarda uygulanan eğitim programı ve kurs ortamının öğrencilerin benlik saygılarına olumlu yönde katkı sağladığının, Kur'an Kurslarının, öğrencilerinin benlik saygılarının seviyelerinin yükseltilerek toplumun istenilen seviyeye gelmesinde, kendisiyle barışık bireyler ve huzurlu bir toplum oluşmasında büyük katkı sağlayabilecek kurumlardan biri olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Kur'an Kurslarında boylamsal olarak yaptığımız bu çalışmadan elde edilen sonuçların teorik yönden olduğu kadar Kur'an Kursları ile ilgili yeni düzenlemelere ışık tutacağı, Kur'an Kurslarındaki eğitim-öğretim faaliyetlerinin ilerlemesine, Kur'an Kursları ile ilgili program geliştirme/değerlendirme çalışmaları ve hizmet-içi eğitim programlarının oluşturulmasına ve kalitenin artırılmasına katkılar sağlayacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Aydın M. Ş. (2005). “Din Eğitimi Kurumu: Kur'an Kursu”, *Diyanet Aylık Dergi*, S.180, Ankara 2005.

Aydın M. Ş. (2008). *Bir Din Eğitimi Kurumu Olarak Kur'an Kursu*. Ankara 2008.

Arslantürk Z. (1999). *Araştırma Metod ve Teknikleri*. İstanbul 1999.

- Büyüköztürk Ş. (2005). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara 2005.
- Çöllü E. F. (2008). “Kamuoyu Araştırmalarında Güvenirlik ve Geçerlilik”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, C.10, S.1-2. Konya 2008.
- Çuhadaroğlu F. (1985). “Gençlerde Benlik Saygısı ile İlgili Bir Araştırma”, *XXI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları*, ss.107-108. Ankara 1985.
- Çuhadaroğlu F. (1986). *Adolesanlarda Benlik Saygısı*, (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi), Hacettepe Ün. Tıp Fak. Psikiyatri Bölümü. Ankara 1986.
- Gökçe B. (1992). *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*. Ankara 1992.
- Karasar N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara 2005.
- Öner N. (1997). *Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler*. İstanbul 1997.
- Özler İ. (2007). *Camilerin Zihniyet Değişimindeki Rolü* (Erzurum Örneği), A.Ü. S.B.E. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum 2007.
- Sencer M. (1989). *Toplum Bilimlerinde Yöntem*. İstanbul 1989.